

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله عليها)

شهرستان ساوه

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان :

زهد و جایگاه و آثار آن از منظر معصومین (علیهم السلام)

استاد راهنما :

سرکار خانم غزاله دولتی

استاد داور :

حجج الاسلام و المسلمين مهدی زندیه

پژوهشگر:

اعظم پاینده

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تحمیدیه

خدايا! تويي سزاوار نيكو ستودن، و بسيار و بي شمارت ستايش نمودن. اگر اميد به تو بندند بهترین اميد بسته اي، و اگر چشم از تو دارند، اين چشمداشت را هر چه نيكوتر شايسته اي. خدايا! در نعمت بر من گشادى، و مرا زبانى دادى تا بدان مدح جز تو را نخوانم، و بر کسی غير تو آفرین نرانم... . خدايا! اميد به تو بستم تا راهنمابashi به اندوخته های آمرزش و گنجينه های بخشایش.

خدايا! اين بnde توست که در پيشگاهت برپاست، يگانهات می خواند و يگانگی خاص، توراست. جز تو کسی را نمی بیند که سزاي اين ستايشهاست. مرا به درگاه تو نيازی است که آن نياز را جز فضل تو به بى نيازى نرساند، و آن درويishi را جز عطا و بخشش تو به توانگري مبدل نگرداشد.

خدايا! خشنودی خود را بهره ما فرما، هم در اين حال که داريم، و بي نياzman گرдан از اينکه جز به سوي تو دست برداريم، که تو بر هر چيز توانايی.^۱

۱- نهج البلاغه، خطبه ۹۱، ص ۸۴

تقدیم به:

تقدیم به ساحت نازین و قدسی منتظر واقعی عدالت، آن که جهان چشم به راه آمدنش ثانیه‌ها را به انتظار نشسته است.

تقدیم به نخستین معلمان مکتب زندگی، آنهایی که الفبای محبت آموختند. الفبایی که چون با عشق آمیخته شد آموختم که عقل شعاع ماهتاب است از آن نتوان شدن بر بام زندگی، نوری است که نگریستن بدان چشم را خیره سازد و راه را تیره، لیک روزنی است تا در پرتو آن راه عشق پویم... .

تقدیر و تشکر:

حمد و سپاس مخصوص خدای، که این توفیق را عنایت فرمود تا بتوانم در مورد این صفت عالی انسانی که ائمه معصومین (علیهم السلام) از بالاترین مراتب آن برخوردار بودند، رساله‌ای در حد توان، تدوین نمایم.

همچنین بر خود لازم می‌دانم از همه عزیزانی که در به انجام رساندن این مهم مرا یاری نمودند صمیمانه سپاسگذاری نموده و از خداوند کریم پاداش در خور کرم خویش مستلت نمایم. به ویژه از مدیریت محترم مدرسه علمیه فاطمه الزهراء(سلام الله علیها)، سرکار خانم رضوانی، همچنین معاون پژوهش سرکار خانم کرمی و معاون آموزش، سرکار خانم شوکتی، همچنین شایسته است از زحمات بی‌دریغ استاد راهنمای سرکار خانم دولتی کمال تشکر و قدردانی را نمایم.
اجر و پاداش ایشان با خدای متعال.

می ماند. زهد گشاینده راه بندگی خدا و هموار کننده مسیر قرب الهی و سعادت ابدی انسان است.

زهد دارای مفهومی عالی است و نباید با تظاهر و ریا و رهبانیت و صوفیگری اشتباه شود. همچنین

دارای اقسام و مراتبی است که زهد شوق از حلال با هدف لقای الهی از عالیترین مراتب آن به شمار

می رود. در شناخت عوامل زهد، روشن شد که جهان شناسی، یقین به مبدأ هستی و معاد، همچنین دنیا

شناسی و خودشناسی و توجه به آثار زهد می تواند زهد و عدم دلستگی به دنیا را تحقق بخشد. با

اشارة به پایه های زهد، یعنی در ک ناکافی بودن تمتعات مادی در تأمین سعادت انسان، نیز جدا

نداشتن سعادت فرد از سعادت جامعه و در ک اصیل بودن تمتعات روحی نسبت به تمتعات جسمی و

مادی، مشخص شد که از نظر استاد مطهری توجه به این پایه ها، روشن کننده مفهوم زهد اسلامی و

مطرود بودن رهبانیت از نظر اسلام و پذیرفتن زهد در عین جامعه گرایی است. در قسمت راه تحصیل

عملی زهد روشن شد که برای تحصیل زهد و عدم دلستگی به دنیا انسان باید از دنیا به مقدار کم و

نیازش بسته کند. زیرا هر قدر استفاده از مادیات دنیا بیشتر باشد دلستگی به آن نیز بیشتر خواهد بود.

از آثار فراوانی که بر زهد مترتب است مواردی در قالب آثار فردی چون هدایت، بصیرت، علم و

حکمت، آرامش و شکیایی، آزادگی، ایثار و همدردی با محرومان و آثار اجتماعی چون ترویج

فرهنگ و هنجرهای دینی، جلب محبت مردم، امنیت و آرامش جامعه و عزت و عظمت آن و آثار

اقتصادی چون مصرف کم و بهره برداری از مازاد مصرف در جهت انفاق و توسعه اقتصادی، بیان شد.

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. نهج البلاغه

۲. ابن شعبه الحرّانی، حسن به علی، تحف العقول، ترجمه محمد باقر کمره‌ای، مصحح: علی اکبر غفاری، چاپ هفتم، تهران: انتشارات کتابچی، ۱۳۷۹.
۳. پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، تصحیح و تنظیم عبدالرسول پیمانی، محمد امین شریعتی، چاپ هفتم، بی‌جا: خاتم الانبیاء، ۱۳۸۸.
۴. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحكم و دررالکلم، مقدمه و تصحیح و تعلیق سید جلال الدین محدث، شرح جمال الدین محمد خوانساری، ج ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، چاپ پنجم، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۴.
۵. جهرمی، سید مهدی و باقری، محمد، آسیب‌شناسی دینی از منظر مرتضی مطهری، چاپ دوم، تهران: نشر هماهنگ، ۱۳۷۸.
۶. جوادی آملی، عبدالله، حیات حقیقی انسان در قرآن، تحقیق و تنظیم غلامعلی امین دین، چاپ اول، قم: مرکز نشر إسراء، ۱۳۸۲.
۷. ———، مبادی اخلاق در قرآن، تحقیق و تنظیم حسین شفیعی، چاپ هفتم، قم: مرکز نشر إسراء، ۱۳۸۸.
۸. ———، هدایت در قرآن، تحقیق و تنظیم علی عباسیان، چاپ چهارم، قم: مرکز نشر إسراء، ۱۳۸۹.
۹. حبیبی تبار، جواد، گام به گام با راه خودسازی (چهل مجلس)، چاپ اول، قم: نشر گام به گام، ۱۳۸۱.
۱۰. خمینی، روح الله، چهل حدیث، چاپ چهل و ششم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۷.

۱۱. ———، شرح حدیث جنود عقل و جهل، چاپ سیزدهم، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر

آثار امام خمینی، ۱۳۸۸.

۱۲. خلیلیان اشکذری، محمد جمال، فرهنگ اسلامی و توسعه اقتصادی، چاپ دوم، قم: مرکز

انتشارات مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳.

۱۳. دلشاد تهرانی، مصطفی، سیره نبوی، دفتر اول، چاپ ششم، تهران: انتشارات دریا، بی‌تا.

۱۴. ———، سیری در تربیت اسلامی، چاپ چهاردهم، تهران: انتشارات دریا، بی‌تا.

۱۵. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۸، چاپ اول، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ

دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.

۱۶. رحیمی اردستانی، مصطفی، ترجمه المنجد، ج ۱، چاپ اول، تهران: انتشارات صبا، ۱۳۷۷.

۱۷. رحیمی اصفهانی، غلامحسین، درس‌هایی از اخلاق اسلامی، ج ۱و۲، چاپ دوم، بی‌جا:

انتشارات عسگریه، ۱۳۷۴.

۱۸. رشاد، علی اکبر، دانشنامه امام علی (علیه السلام)، به اهتمام پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه

اسلامی، ج ۷، چاپ دوم، تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۲.

۱۹. شبّر، سید عبدالله، اخلاق، ترجمه محمد رضا جباران، چاپ نهم، بی‌جا: مؤسسه انتشارات

هجرت، ۱۳۸۲.

۲۰. شفیعی مازندرانی، سید محمد، زهد اسلامی، چاپ اول، بی‌جا: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات

اسلامی، ۱۳۷۵.

۲۱. عباسی ولدی، محسن، اسلام، زهد، رهبانیت یا صوفی‌گری؟، چاپ اول، تهران: معاونت

پژوهشی و آموزشی سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۴.

۲۲. فرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۳، چاپ یازدهم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶.
۲۳. گرامی، غلامحسین، انسان در اسلام، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، چاپ دوم، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۴.
۲۴. گیلانی، عبدالرزاق، شرح فارسی مصباح الشریعه و مفتاح الحقيقة، تصحیح سید جلال الدین محدث، ج ۱، چاپ دوم، تهران: انتشارات کتابفروشی صدوق، ۱۳۶۰.
۲۵. مصباح یزدی، محمد تقی، راهیان کوی دوست، چاپ هفتم، بی‌جا: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۲.
۲۶. مطهری، مرتضی، حق و باطل، چاپ چهارم، تهران: انتشارات صدراء، ۱۳۶۴.
۲۷. ———، سیری در نهج البلاغه، چاپ هفدهم، تهران: انتشارات صدراء، ۱۳۷۷.
۲۸. ———، یادداشت‌های مطهری، ج ۵، چاپ سوم، تهران: انتشارات صدراء، ۱۳۸۵.
۲۹. مهدوی کنی، محمد رضا، نقطه‌های آغاز در اخلاق عملی، چاپ چهارم، بی‌جا: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴.

منابع عربی

۱. ابن فارس، احمد، معجم المقايس فی الدغه، بیروت: دار احیاء التراث العربی، بی‌تا.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۳، قم: نشر ادب الحوزه، ۱۴۰۵ق.

٣. اصفهانی، راغب، مفردات الفاظ القرآن الکریم، تحقیق صفوان عدنان داودی، چاپ چهارم، قم: انتشارات ذوی القربی، ١٤٢٥ق.
٤. حر العاملی، محمد بن علی بن الحسین، و سایل الـ شیعه الـ لی تحصیل مـ سائل الـ شیعه، ج ١١، بـ بـ یروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، ١٤٢٧ق.
٥. قمی، عباس، سفینة البحار، ج ٣، چاپ سوم، تهران: دار الأسوه للطباعة و النشر، ١٤٢٢ق.
٦. کلینی رازی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ٣، باهتمام محمد حسین الدرایتی، چاپ اول، قم: دار الحديث للطباعة و النشر، ١٣٨٧.
٧. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ١ و ٢ و ٣ و ٤ و ٥ و ٦ و ٧ و ٨، چاپ پنجم و سوم و چهارم، تهران: دار الكتب الاسلامیه، ١٣٨٢.
- ٨ . نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ١٢، چاپ دوم، بـ یروت: مؤسسه الـ الـ بـ بـ لـ اـ حـ يـاءـ التـ رـ اـ ثـ، ١٤٠٨ق.